



Yttrande över remiss gällande utredning om en säkrare tillgång till vattenreningskemikalier (Ds 2023:9)

Beteckning: LI2013/02294

Sammanfattning

Länsstyrelsen ser positivt på att en tvingande lagstiftning införs gällande möjlighet för staten att kunna omfördela vattenreningskemikalier vid en bristsituation som riskerar att allvarligt påverka de viktigaste samhällsfunktionerna. Lagstiftningen ger förutsättningar för staten att säkerställa dricksvattenproduktion, vilket är nödvändigt för samhällets grundläggande behov. Lagstiftningen blir ett bra komplement i fredstid till den frivilliga vägledningen för prioritering av fällningskemikalier inom dricksvattenproduktion och avloppsrening och den gällande lagstiftning som träder i kraft vid extraordinära händelser och vid krig.

Länsstyrelsen är även positiv till att Livsmedelsverket utses som ansvarig myndighet för att pröva frågor enligt lagen.

Länsstyrelsen ser stora utmaningar med arbetet kring hur vattenreningskemikalierna ska fördelas mellan berörda aktörer utifrån den prioriteringsordning som ska tas fram.

Specifika synpunkter

2 Författningsförslag

Syftet med lagen

Länsstyrelsen är positiv till att förslaget breddas i förhållande till den frivilliga vägledningen så att även annan samhällsviktig verksamhet än enbart dricksvattenproduktion och rening av avloppsvatten innefattas. Detta innebär dock en utmaning för att identifiera sådana samhällsviktiga verksamheter, ta fram en prioriteringsordning enligt 5 § samt fördela vattenreningskemikalier (7-10 §§) mellan berörda aktörer.

Definitioner

Länsstyrelsen är positiv till att författningsförslaget (2 §) tar ett helhetsgrepp vad gäller allvarlig brist för vattenreningskemikalier till skillnad mot den frivilliga vägledningen som enbart omfattar kloridbaserade fällningskemikalier.

Definitionen av allvarlig brist (3 §) är helt avgörande för lagens tillämpning. Länsstyrelsen ser därför att det är av stor vikt att den myndighet som ska meddela föreskrifter om vad som avses med allvarlig brist enligt 19 § skyndsamt ges detta uppdrag. Då vi utifrån rådande omvärldsläge levt under en period med risk för brist på kloridbaserade fällningskemikalier är det därför angeläget att lagstiftningen snarast blir möjlig att tillämpa.

Allmän prioriteringsordning

När en allvarlig brist har konstaterats behöver den prioriteringsordning som avses i 5 § vara tydlig, vilket innebär att den myndighet som fördelar vattenreningskemikalier behöver genomföra arbetet med prioriteringsordningen i bred samverkan med berörda aktörer. Länsstyrelsen kommer enligt utredningen få en stor och viktig roll i framtagandet av prioriteringsordningen tillsammans med Livsmedelsverket och övriga aktörer, vilket förutsätter att resurser för detta arbete tilldelas.

Då prioriteringsordningen utöver kommunal verksamhet (dricksvattenproduktion och rening av avloppsvatten) även ska innefatta annan samhällsviktig verksamhet och industrier samt omfatta vattenreningskemikalier i stället för enbart kloridbaserade fällningskemikalier kommer den bli mer utmanande att genomföra än den frivilliga vägledningen. Precis som i andra stycket under rubriken ”Definitioner” avseende allvarlig brist är det därför av stor vikt att den myndighet som ska meddela föreskrifter om en allmän prioriteringsordning enligt 19 § skyndsamt ges detta uppdrag. Länsstyrelsen ser att prioriteringsordningen även behöver förhålla sig till andra aspekter, som inte redan ingår i den frivilliga vägledningen, såsom exempelvis möjlighet till byte av fällningskemikalie, påverkan på badplatser och ekonomiska värden (industrin). Det är viktigt att prioriteringsordningen ajourhålls och att det ges en möjlighet till avsteg från prioriteringsordningen om särskilda skäl föreligger.

Omfördelning av vattenreningskemikalier

Länsstyrelsen anser att kemikalieleverantörerna, i likhet med nuvarande frivilliga vägledning, behöver vara med redan i den omfördelning som ska ske mellan kommunernas verksamheter (8 §) i de fall leverantörerna fortfarande förfogar över vattenreningskemikalier. Detta under

förutsättning att det är lagtekniskt möjligt. Länsstyrelsen tolkar lagförslaget som att kemikalieleverantörerna enbart omfattas av 9 § som träder in först när den allvarliga bristen inte kan hanteras genom ett föreläggande enligt 8 §. Länsstyrelsen bedömer att fördelningen av vattenreningskemikalier, som väntas bli komplex, kan underlättas om kemikalieleverantörerna involveras redan i fördelningen mellan kommuner enligt 8 §.

Innan fördelning kan ske mellan kommuner så måste en rad frågor utredas; exempelvis hur ska det genomföras rent praktiskt, vilka risker är förknippade med lastning och lossning, hantering och transport av olika vattenreningskemikalier. Det framgår inte heller av lagförslaget hur och vem som ska bekosta transporter för omfördelning av vattenreningskemikalier mellan kommuner. Även detta behöver utredas.

11.7 Förslagets förhållande till annan lagstiftning

Länsstyrelsen noterar att utredningen inte haft i uppdrag att utreda förändringar i gällande miljö rätt till följd av lagförslaget. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att en sådan utredning tillsätts. Utebliven fällningskemikalie kan bland annat medföra risk för villkorsöverskridanden, risk för påverkan på människors hälsa samt vid långvarig brist även risk för överskridande av miljö kvalitetsnormer. Vid en allvarlig brist behöver miljö balken anpassas så att till exempel överskridanden av utsläppsvillkor till följd av begränsad fördelning av vattenreningskemikalier inte ska omfattas av miljö straffrätten. Det är orimligt att staten med tvångsmedel fråntar vattenreningskemikalier från en verksamhetsutövare och i ett senare skede måste den statliga tillsynsmyndigheten (länsstyrelsen) upprätta en brottsanmälan mot samma verksamhetsutövare till följd av en villkorsöverträdelse som uppkommit på grund av avsaknad av vattenreningskemikalier.

Länsstyrelsen ser ett behov av utökad provtagning i recipienter för de verksamheter som på grund av allvarlig brist inte får någon tilldelning eller en allt för låg tilldelning i förhållande till behovet i samband med en allvarlig brist. Kostnader för sådan provtagning bör bekostas av staten.

Övrigt

Länsstyrelsen noterar att utredningen inte har haft i uppdrag att lämna förslag för att stärka försörjningsberedskapen för tillverkning, import och lagerhållning av vattenreningskemikalier. För att minska sårbarheten kring tillgången till vattenreningskemikalier, främst med avseende på upprätthållande av dricksvattenproduktion, anser Länsstyrelsen att dessa frågor behöver utredas vilket även bör inkludera nationella

beredskapslager för vattenreningskemikalier utifrån vad som är tekniskt möjligt.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Jonsson med miljöskyddshandläggare Li Blomqvist som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Johan Löwenadler Davidsson och enhetschef miljöskydd Håkan Wirén medverkat.

Kopia

li.dl@regeringskansliet.se

Landshövding Helena Jonsson

Länsråd Johan Löwenadler Davidsson

Samhällsavdelningen (Emma Willaredt, Håkan Wirén, Per-Olof

Svensson, Karl-Oskar Lund)

Avdelningen för lednings- och verksamhetsstöd, (Marie Åkerblad, Anna Adholmer)

Naturavdelningen (Tobias Haag)

Landsbyggsavdelningen (Malin Krause)